

הגמרא הביאה ברייתא, שהכהנים מתכפרים ביום הכיפורים בפרו של כהן גדול ולא בשל ציבור ומשל אחיו ושנה הכ' לעכב "אשר לו" ג' פעמים לא יביא משל ציבור ומשל אחיו ושנה הכ' לעכב

ציבור, שנאמר: "שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם". שואלת כעת הגמרא, הרי פסוק זה נצרך לומר שהשעיר בא משל צבור, מפני שהפר בא משל הכהן הגדול? עונה הגמרא, דבר זה נלמד מהכתוב: "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקָּח וְכו'". עוד שאל התנא, אולי אין לכהנים כפרה גם בשל כהן גדול, שנאמר: "וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ". ושואלת הגמרא, הרי פסוק זה נדרש לדבר אחר, ששנינו, "אֲשֶׁר לוֹ" משלו הוא מביא ואינו מביא משל צבור²³³, שאין הצבור מתכפרים בו. ומנין שלא יביאו משל אחיו הכהנים כיון שהם מתכפרים בו? לכך נאמר פעם שניה "אֲשֶׁר לוֹ", שמביאו משלו. ואולי גם אם לא הביא כיפר? לכך נאמר פעם שלישית "אֲשֶׁר לוֹ", ששנה עליו הכתוב לעכב²³⁴? עונה הגמרא, שלתנא היה קשה מה ההבדל בין השעיר הפנימי שהכהנים אינם מתכפרים בו כמו שלומדים מהכתוב "אֲשֶׁר לָעָם" משום שלא נקנה משלהם ולא חסרו בו ממון²³⁵, כמו כן לא יתכפרו²³⁶ גם בפר של אהרן שלא חסרו בו ממון, ואמר שכולם קרויים ביתו²³⁷.

שואלת הגמרא, לפי רבי שמעון שלשת הכפרות שהם: שני וידויים בפר ובמתן דמו, ובוא זכאי ויכפר על החייב

ודם הפר, באים לכפר על שלש עבירות שהכהנים מתכפרים בפר²³⁸.

233 וממה שצריך מקרא לומר שלא מביא משל כהנים ראייה שמתכפרים בו. ותירתו שצ' את הכתוב שלא תאמר כיון שמצאנו שיש להם כפרה יתכפרו בשלו ויביא משלהם. וקצת תימה שנאמר שמה שדורשים שאינו מביא משל כהנים הוא אחרי שאומרים שהכהנים מתכפרין בו. תוס'.

234 ומסתבר לדרוש למצוה קודם שנדרוש לעכב וכן מוכח בכמה מקומות. תוס'.

235 אע"ג שלומדים זאת מ"ומאת עדת בני ישראל" אשר לעם משמע גם משל לעם. אלא כיון שהוא מיותר מעמידים אותו לכך שאין הכהנים מתכפרים בו. ואפילו למ"ד שהכהנים מצווים לשקול והשעיר בא מתרומת הלשכה, מ"מ אם מעות הלשכה חסרו ובאו לגבות לצורך שעיר אין גובים משלהם. או שאם בא אחר וזיכה שעיר לצבור כשר אע"פ שהכהנים לא זכו בו. תוס'.

236 תוס' שואלים כיון שמצאנו שיש להם כפרה בכל מה שיש כפרה לאחרים שכתוב "כפר" א"א להעמיד אלא בשל אהרן מאחר שנתמעטו משל צבור. וי"ל שאשר לעם משמע נתינת טעם משום שהוא משל העם, ואם היו מתכפרים משל אהרן אע"ג שלא חסרו ממון הטעם אינו נכון. תוס'.

237 ועכשיו גם הכהנים מתכפרים על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ששעירי רגלים מכפרים. כהנים אע"ג שלא חסרו ממון הואיל ומצינו בשל אהרן שמתכפרים. ועוד שדוקא ביום הכפורים צריכים ריבוי לפי שמצאנו חילוק בכפרה בין ישראל לכהנים. תוס'.

238 משמע שהכהנים מתכפרים בב' וידוים וא"כ המשנה ביומא פרק אמר להן הממונה (דף לה:): שאו' בוידי

וכנגדם שלש עבירות שישראל מתכפרים בשעירים²³⁹. אבל לרבי יהודה, למה כתובים בפר שני וידויים ודם הפר, די בוידוי אחד ודם הפר אחד לו ואחד לביתו? כנגד שעיר הפנימי וכנגד שעיר החיצון? עונה הגמרא, כמו ששנה התנא דבי רבי ישמעאל שכך מדת הדין נוהגת, מוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב. הכהן הגדול מתודה וידוי ראשון עליו ועל ביתו, ורק לאחר שנעשה זכאי בוידוי, מתודה עליו ועל אחיו²⁴⁰.

הדרן עלך פרק 'שבועות שתיים' פרק שני 'ידיעות הטומאה'

משנה

ידיעות הטומאה ב' שהן ד' נטמא וידע ונע' ממנו טומאה וזכור את הקדש שתיים שנלמדים מדרשה והם תולדות. ומונה המשנה כל אב עם התולדה שלה, שתיים בידיעת קדש ושתיים בידיעת מקדש. ידע שנטמא או בשעת טומאה או אחרי כן, ונעלמה ממנו הטומאה, וידע על דבר שהוא קדש ואכלו²⁴¹, זהו אב. נעלם ממנו קדש וזכור את הטומאה, נעלמו ממנו זה וזה ואכל את קדש, זהו תולדה. ואם נודע לו שוב לאחר שאכל, הרי זה חייב להביא קרבן עולה ויורד. ידע שנטמא או בשעת טומאה או אחרי כן ושכח שנטמא, וידע על קדושת המקדש ונכנס, זהו אב. נעלם ממנו מקדש וזכר שנטמא או שנעלם ממנו זה וזה ונכנס למקדש, זהו תולדה.

ראשון אני וביתי, ובשני אני וביתי ובני אהרן אינה כרבי שמעון שלדבריו צ"ל גם בוידוי ראשון ובני אהרן. והרי רב ירמיה מעמיד שם את הוידוי של שעיר המשתלח כר"ש ומסתמא גם כל המשניות של הוידוים כר"ש. וי"ל שר"ש מודה שאינו מזכיר את בני אהרן במפורש עד שיראה כזכאי. תוס'.

239 אחד כנגד שעיר הנעשה בפנים, לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. ואחד כנגד שעיר הנעשה בחוץ, לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. ואחד כנגד שעיר המשתלח, לכפר על שאר עבירות.

240 ולעולם שניהם כפרה אחת. רש"י.

241 ולפי שאינו חייב עליה אלא אם כן ידע מתחלה שנטמא ואחר כך נעלמה ממנו, נקרא ידיעות. רע"ב.

242 ר"ל טומאת מקדש וקדשיו. תפארת ישראל על המשנה.

243 שתיים מהן כתובות במפורש: "וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ הָיָה טֹמֵא וְאִשָּׁם" 1. נתעלמה ממנו הטומאה ואכל קודש, 2. או שנכנס למקדש. ונוספים עליהם עוד שתיים שמרבים מהמקרא: 1. וזכר את הטומאה, ונעלם ממנו שזה קודש, 2. או שנעלם ממנו שזה המקדש.

244 מתוך פ"ה משמע שרוצה לפרש את המשנה כולה בידיעה גמורה, שפירש וידע שנטמא ואע"ג שלעיל הע' את המשנה כרבי שאמר שידיעת בית רבו שמה ידיעה מ"מ המשנה סתם ידיעה אע"ג שאין צריך והמדקדק יכול לפרש את המשנה כולה בידיעת בית רבו. תוס'.

ואם משיצא נזכר שנכנס בטומאה, הרי הוא חייב בקרבן עולה ויורד.

הנכנס לעזרה ולתוספת עזרה אין ומבארת המשנה את הדינים בהעלם מקדש. מוסיפים על העזרה אלא וכו' ותחילה, מונה באלו מקומות חייב כשנכנס

טמא: אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה, חייבים קרבן עולה ויורד. שקדושתם שווה, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא, ואורים ותומים, וסנהדרין של שבעים ואחד, ובשני לחמי תודה שנשאו בהיקף סביב, ובשיר. ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן, וכל ישראל אחריהם. הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. וכל שלא נעשית בכל אלו, הנכנס לשם אין חייב עליה.

מבארת המשנה את השיעור שחייב בטומאת מקדש. ידע שנטמא בעזרה, בין אם אחר כך נעלמה ממנו טומאה, בין אם נעלם הימנו מקדש, ובין שנעלם ממנו זה וזה, השיעור המחייבו בקרבן 1. השתחוה, 2. או שהה בכדי השתחואה, 3. או שיצא בדרך ארוכה ויש קצרה ממנה²⁴⁵. ואם יצא בקצרה, פטור²⁴⁶.

זו היא מ"ע שבמקדש שאין חייבים ומצווה מן התורה להוציא את מי שארעה לו טומאה בתוך עזרה, שנאמר: "וַיִּשְׁלַחוּ מִן

הַמִּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ". והיא מצות עשה שבמקדש, שאם בית דין או כהן משיח שגו בהוראתה, לא מביאים עליה פר העלם דבר. ומביאה המשנה שמצוות עשה שבנדה שהיא דומה לטומאת מקדש, חייבים עליה פר העלם דבר אם שגו בהוראתה, במקרה ששימש עם הטהורה²⁴⁷ ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו.

רבי אליעזר אומר, בטומאת מקדש חייבים רק אם נתעלם ממנו שנטמא בשרץ, אבל אינו חייב אם נתעלם ממנו קדושת המקדש. רבי עקיבא אומר, על העלם טומאה חייב, ואינו חייב על העלם מקדש. רבי ישמעאל אומר, נאמר "וְנִעְלָם" "וְנִעְלָם" שתי פעמים, לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.

245 חייב אפי' לא שהה תחלה ושיעורים אלו הם הלכה למשה מסיני במי שנטמא בתוך העזרה. רש"י.

246 כשלא השתחוה ולא שהה. רש"י.

247 ודומה לעשה שבמקדש שאירעה לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה. רש"י.

התנא מונה את ידיעות המביאות לידי קרבן שאל רב פפא את אביי, מדוע שנינו במשנה ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע. הרי הן שתיים שהן שש, ידיעות הטומאה תחלה וסוף, ידיעות הקודש תחלה וסוף, ידיעות מקדש תחלה וסוף? אמר לו אביי, ולטעמך, ידיעות הטומאה הן ארבע שהן שמונה, שהרי יש את טומאה של קודש וטומאה של מקדש תחלה וסוף? אמר לו, שזה אינו קשה שהרי שם טומאה היא אחת. ומכל מקום קשה שהרי ידיעות הטומאה הן שש? אמר רב פפא, ידיעות הטומאה הן שמונה, והתנא מונה את הידיעות האחרונות שמודיעות לו שחטא ומביאות לידי קרבן. ולא את הראשונות שאינן מביאות לידי קרבן^{249 248}.

וי"א את הראשונות שאינן בכל התורה ויש אומרים, שרב פפא אמר שידיעות הטומאה הן שמונה, והתנא מונה את הידיעות הראשונות שאינן בכל התורה. שהאוכל חלב בשוגג חייב חטאת אפילו שלא נודע לו מעולם על החתיכה לפני שאכל שהיא חלב. ולא מונה את הידיעות האחרונות שישנן בכל התורה, שאינו חייב חטאת אם לא נודע לו אחרי האכילה שאכל חלב.

הספק בנעלמו ממנו הלכות טומאה הסתפק רב פפא, מה הדין אם נעלמו ממנו הלכות טומאה, כשנגע בשרץ וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא? שואלת הגמרא, שאי אפשר לומר שהספק היה במי שלא ידע אם שרץ מטמא או צפרדע מטמאה, כגון שנגע בצב והלטאה שדומים לצפרדע והיה סבור שאינו מטמא²⁵⁰, שהרי תינוקות של בית רבן קוראים בתורה החולד והעכבר והצב ואין זו העלמה^{251 252}. אלא שידע בטומאת שרץ, וכגון שנגע בכעדשה ולא ידע

248 יש שגורסים ארבעי קמיתא דמיתתן ליה לידי קרבן קא חשיב. ואין נראה שא"כ מהו האיכא דאמרי, אם מפני שנוי הטעם אין דרך הש"ס לומר כן ולא לשאול מאי בינייהו. רש"י.

249 נראה כגירסת רש"י, ואע"פ שבמסכת שבת (דף ג. ושמ) רש"י פירש הנהו דאתו לידי חיוב חטאת קחשיב שהם העקירות לא קשה דבר, ששם מדובר בזה עוקר וזה מניח ובהנחה אין המניח יכול לבא לידי חיוב חטאת. אבל העוקר היה יכול לבא לידי חיוב חטאת אם היה גומר הוצאה. אבל כאן בידיעה ראשונה לא נתחייב ובידיעה האחרונה נתחייב. תוס'.

250 רש"י.

251 ויש כאן ידיעה בתחלה וכשאכל את הקדש נעלמה ממנו נגיעה ראשונה יש כאן ידיעה בתחלה והעלם אחריה ולכשיודע לו בסוף יהא חייב. רש"י.

252 והוא כמו שיש כאן ידיעה שהיה לו לשאול כיון שדבר זה ידוע לתינוקות. אבל מה ששרץ מטמא בכעדשה לא ידוע אלא לתלמידים. וא"ת הרי ידע בבית רבו כשלמד שצב מטמא, וי"ל כשלם למד אלא ראה שהעולם

אם שרץ כעדשה מטמא או לא. האם הידיעה ששרץ מטמא היא ידיעה בתחלה, וחייב בקרבן עולה ויורד. או שכיון שלא ידע אם שרץ מטמא כעדשה או לא היא העלמה, ואין כאן ידיעה בתחלה, ונשארה הגמרא בתיקו.

הספק בבן בבל שנעלם ממנו מקום מקדש נשאר בתיקו
הסתפק רבי ירמיה, מה הדין בבן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש.

האם כיון הוא יודע שיש בירושלים מקדש יש כאן ידיעה בתחילה חייב בקרבן. או שמה ששנינו נעלם ממנו מקדש הוא במי שהכיר את מקומו²⁵³. שואלת הגמרא, אם הספק הוא לפי רבי עקיבא שצריכים ידיעה בתחלה, הרי לרבי עקיבא אינו חייב על העלם מקדש? ואם לפי רבי ישמעאל שמחייב על העלם מקדש, הרי לרבי ישמעאל לא צריכים ידיעה בתחלה? אלא הספק הוא לפי רבי שאמר שצריכים ידיעה בתחלה, ומחייב על העלם מקדש, ואמר שידיעת בית רבו שמה ידיעה. האם כיון שידע שיש מקדש בעולם היא ידיעה. או שכיון שמקומו לא נודע לו מעולם היא העלמה, אין כאן ידיעה בתחילה^{254 255}, ונשארה הגמרא בתיקו.

נזוהרים ולא ידע באיזה, או שלמד ולא הבין בין צב לצפרדע מעולם. ועוד יש לפרש זיל קרי בי רב הוא כלומר הרי ע"כ למד בבית רבו שכתוב בפרשה צב, וא"ל להעמיד בתינוק שנשבה כיון שיודע שאחד מהם מטמא. תוס'.
253 לפי מה שפי' שמה שהיה לו לשאול נחשב ידיעה צריך לפרש שמדובר בזה"ז שאין מצוי לשאול היכן מקומו. ומ"מ נקט בן בבל מפני שבני א"י רגילים להכיר יותר. תוס'.

254 ואינה דומה לידיעת בית רבו של טומאה, ששם הוא למד שהשרץ מטמא וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר להכיר שהוא טמא בנגיעה זו. ואומרים שכיון שלמד שהנגע בשרץ טמא ואת זה הוא ידע כשנגע אין זה העלם, אבל כאן הוא לא ידע את מקום המקדש מימיו ואין כאן ידיעת בית רבו. רש"י.

255 משמע שידיעת בית רבו אינה ידיעה אא"כ ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ. ולעיל בפ"ק שהקשו ומי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו ותיצו משכחת לה בתינוק שנשבה בין הנכרים היו יכולים לתרץ כגון שלא ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ. תוס'.